

RADOJEVIĆ, Marko, slikar (Dubrovnik, XVI. st.). Primljen je 1516. na zanat kod slikara N. Božidarevića u Dubrovniku, a nakon njegove smrti nastavio školovanje u radionici slikara Piera Giovannijeva iz Venecije. Oko 1523. postao samostalni slikar. Zajedno sa slikarom P. Radonjićem bavio se slikanjem i pozlatom škrinja i namještaja.

LIT.: J. Tadić, Građa. — V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963.

RADOMISLIĆ, Bokša, klesar (XIV. st.). Rodom iz Bara, imao je svoju radionicu u Dubrovniku. Znat je učio 1335. kod Priboja Dobromistića iz Trebinja. God. 1343. surađivao je s kiparom Mihom Brajkovićem i radio trifore za kuću Kleme Gučetića; 1347. udružuje se na tri godine s još dvojicom klesara. Iste godine rade na kućama Moreta Lukarevića i Andrije Petranje, a 1348. uzima pomoćnika Petra iz Venecije.

LIT.: C. Fisković, Prvi poznati dubrovački graditelji, Dubrovnik 1955, str. 20, 36, 81, 99, 104—196. N. B. B.

RADONČIĆ, Pripko, graditelj i klesar (Dubrovnik, XV. st.). Prema ugovoru iz 1443. dovršio gradnju zvonika dominikanske crkve u Dubrovniku, načinivši njegov završni oktogonolni tambur. U Gružu je s R. Klapčićem sagradio 1447. kuću Š. Đurđeviću. Gradio je cisterne i svodove.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 78, 108 i 112. — D. Roller, Dubrovački zanati u XV. i XVI. st., Zagreb 1951, str. 128. — V. Han, O zvoniku dubrovačke crkve Sv. Dominika, Prilozi — Dalmacija, 1980. D. Kt.

RADONIČIĆ, Marko, slikar (Dobrota, 1785—1824); po zanimanju je bio pomorac. Od njegovih se djela očuvao autoportret, jedan portret i *Križni put* u crkvi Sv. Marije u Dobroti.

LIT.: M. Milošević, Nekoliko arhivskih podataka o slikaru Marku Radoničiću iz Dobrote, Prilozi — Dalmacija, 1961. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok.

RADONJIĆ, Nikola, vezilac (Dubrovnik, XV. st.). Obvezao se 1492. za stolnu crkvu u Dubrovniku izvesti kukuljicu s likom Gospe; 1494. naručili su nadstojnici samostana Sv. Andrije da im izveze pojaseve i ukrasne dijelove kazule.

LIT.: C. Fisković, Dubrovački zlatari od XIII. do XVII. stoljeća, SHP, 1949, str. 187. — N. Bezić, Prilog o umjetničkom vezivu XVI. st. u Dubrovniku, Prilozi — Dalmacija, 1962.

RADONJIĆ, Petar, slikar (prva pol. XVI. st.). Rođen u selu Vitaljini u Konavlima, spominje se do 1532. Došao u Dubrovnik 1511. i učio kod slikara P. Bogdanovića. U mladosti se bavio ukrašavanjem škrinja. Slikao je oltarne slike za crkvu Uzašašća u selu Brgatu (1521—22), za crkvu samostana Sv. Marka u Dubrovniku (1530), za crkvu Sv. Mihovila u Gružu (1531—32). Suradivao sa slikarima Pierom Giovannijevim, S. Radovanovićem, Franjom Matijinićem i M. Radojevićem. Djela mu nisu očuvana.

LIT.: J. Tadić, Građa. — V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963. K. Pij.

RADONJIĆI, obitelj staklara u Dubrovniku. *Ivan*, rodod iz Konavala, spominje se u arhivskoj građi 1494—1525. Učenik N. Ifkovića. Sa staklarom Ivanom Tamburlinom iz Murana i nekim dubrovačkim vlastelinima osniva 1512. kompaniju za staklo; njezin je glavni staklar od 1513. Izrađivao je najviše stolno posuđe od običnoga i tzv. kristalnoga stakla. Proizvodi mu nisu identificirani, a bili su vjerojatno kasnogotičko-renesansnoga oblika. Uz Ivana, staklarski su zanat izučila dva njegova sina: *Luka*, koji se spominje 1526—46. kada s prekidima vodi općinsku staklarsku radionicu na Pilama, te *Vice*, koji se spominje 1530—65. i vodi do 1546. istu radionicu s bratom, a potom samostalno. Znatne su količine stakla braća od 1542. izvozila u Albaniju. Pretpostavlja se da su ti proizvodi (boce, čaše, svijećnjaci) oblikom i ukrasom imali uglavnom renesansna obilježja, a da su dijelom bili prilagođeni ukusu islam. stanovništva u unutrašnjosti Balkana.

LIT.: V. Han, Arhivska građa o staklu i staklarstvu u Dubrovniku (XIV—XVI v.), Beograd 1979. R.

RADOSALIĆ, Simko, klesar (Dubrovnik, XV. st.). Izrađivao arhit. ukrase, portale, prozore i balkone za javne i privatne građevine. S V. Bogojevićem oblikovao 1460—62. drugo (gotičko) krilo arkada dominikanskoga klaustra u Dubrovniku; 1464. klesao prozore u ukrasima za Knežev dvor, 1471—73. vrata, prozore i kamene ukrase za kuću F. Gradića u Zatonu te 1474. izvodio klesarske radove za zvonik Sv. Marije u Rožatu.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 31, 78, 119, 124—126, 128. D. Kt.

RADOSALIĆ, Vlatko (Vitko), zidar i klesar (Dubrovnik, XV. st.); poznat kao graditelj svodova. U svibnju 1453. gradio je zajedno s dvojicom dubrovačkih graditelja samostansku crkvu u Srebnici (Bosna); 1459. presvodio je crkvicu Sv. Ivana na Pločama, a 1460. kuću Tadije Nalješkovića u Rijeci dubrovačkoj; iste se godine spominje kao jedan od nadstojnika bratovštine

kamenara. God. 1463. sagradio je svodove u kući Ivana Cvjetovića, a 1465. presvodio je malu dvoranu za vijećanje u dubrovačkome Kneževu dvoru.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 22, 50, 52, 79, 101. N. B. B.

RADOSALIĆ-ALEGRETOVIĆ, Matko, drvorezbar i slikar (Dubrovnik, XV. st.). Radio je 1470. u zajedničkoj radionici sa slikarom B. Vlatkovićem, a 1474. obnovili su ugovor na još pet godina. God. 1472. radi s Vlatkovićem veliku zastavu za bratovštinu obučara, a 1476. izrezbario je strop u kući Điva Gundulića; radi sa slikarom Pavlom Kotoraninom u dvorani Maloga vijeća; sa S. Ugrinovićem obvezuje se izraditi sliku krojaču Pašku Radosaliću, dvije škrinje Franu Volčiću, dva platna uz orgulje Gospine crkve i sliku Bl. Dj. Marije, Stjepanu Cvjetkoviću, a 1479. veliku oltarnu sliku Sv. Severina u gradu San Severu u Markama. Između 1470—81. imao je učenike Gabrijela Milatovića, Iliju Bidonjića i Šimuna Miloradovića.

LIT.: J. Tadić, Građa. — V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963. N. B. B.

RADOSLAV, zlatar (Kotor, XIV. st.). Zajedno sa zlatarom Melšom ugovorio je 1367. u Zadru izradu srebrne glave Sv. Silvestra. Taj je rad vjerojatno istovjetan s glavom romaničko-gotičkih obilježja koja je najstariji dio moćnika Sv. Silvestra pape, sada u Stalnoj izložbi crkvene umjetnosti u Zadru.

LIT.: Zlato i srebro Zadra i Nina, Zagreb 1972.

RADOŠTIĆ, Radoje, graditelj i klesar (XV. st.); podrijetlom iz Dubrovnika. Suradivao s Jurjem Matijevim Dalmatincem na gradnji šibenske katedrale, 1449. na Pagu, a 1451. priprema mu na Braču gradu za Anconu. God. 1449. spominje se u Šibeniku kao majstor za gradnju cisterne i uzima učenika Luku Ružića.

LIT.: I. Fisković, Neki vidovi umjetničkog rada Jurja Dalmatinca u Šibeniku i Splitu, Radovi HIJZ, 1981, 27—28, str. 134, 164, 170. R.

RADOVAN, kipar (XIII. st.), najistaknutija pojava hrvatskoga srednjovj. kiparstva. Autor je većega dijela čuvenoga portala trogirske katedrale koji se po njemu naziva *Radovanov portal*. Zapis u luneti portala donosi osim autorova imena i godine gradnje (1240) i pohvalnu ocjenu njegovih djela.

Današnja cjelina portala nije nastala istodobno; premda je prvotni arhit. i ikonografski program Radovanova portala znatno proširen već sred. druge pol. XIII. st., i tako preinačen čini usklađenu cjelinu, a osim Buvinih vratnica jedini je zaokruženi ikonografski program XIII. st. u dalm. umjetnosti. Vanjski je okvir portala snažno naznačen kipovima lavova na konzolama. Desno je lav koji gnječi zmaja, lijevo lavica koja u šapama drži janje, dok pod njom spavaju dva lavića. Na podnožju portala isklesano je osam telamona koji na svojim leđima nose pilastre portala. Na čeonjoj strani pilastara uz vrata niže se nepotpuni ciklus Mjeseca u godini, prikazanih kroz karakteristične radove i s odgovarajućim znakovima zodiaka. U središtu gornje zone portala i u središtu čitavog njegova programa nalazi se luneta unutar koje je R. u jedinstvenu kompoziciju povezo prikaze *Kristova rođenja*, *Putovanja Triju kraljeva* i *Poklonstva pastira*. Na dva kraja pri dnu luka koji se svija oko lunete majstor je prikazao *Navještenje*, po sredini luka *Poklonstvo kraljeva*, te desno *Josipov san*, a sa strana grupe anđela u slavi. — Radovanova je luneta prvi eur. timpanon koji Kristovo rođenje uzima za središnju temu čitava pročelja. Teološki iskaz gornje zone zasnovan je na sakramentalnome značaju (euharistijsko značenje Kristova rođenja). Polazište za čitanje jest luneta isklesana »à double face« (poput Antelamijevih na Baptisteriju u Parmi) s prikazom *Rođenja* na prednjoj i sa znakom križa na stražnjoj strani, objema prožetima iscrpnim vjeronaučnim poukama. U tim su dvama reljefnim prikazima povezane dvije temeljne odrednice srednjovj. kršćanstva — inkarnacijska i eschatološka — koje upućuju na pashalnu gozbu (*Pashu*) i *Muku*. Metapovijest čovjekova nakon Pada komplementarno se nastavlja simboličnim sustavom prikaza na oblim stupcima s obje strane portala te kalendarskim ciklusom, koji također ima moralizatorski značaj. Tako se u cijeloj donjoj zoni razvija sustav prizora s temom grijeha i stanja ljudskoga roda *ante legem*.

Sred. druge pol. XIII. st. portal je dobio novi, prošireni ranogotički okvir na čijoj je izradi sudjelovalo nekoliko majstora. Sadržaj su mu teme *Grijeha* i *Otkupljenja ljudskoga roda*: kipovi golih Adama i Eve, postavljenih na lavove, predstavljaju Istočni grijeh, a prizori iz Kristova života i Muke — Otkupljenje čovjeka. Na vanjskim pilastrima (na mjestu gdje je Radovan bio predvidio prikaze ostalih Mjeseci) isklesano je, također u nepotpunome nizu, šest apostola kao posrednika Otkupljenja. Na drugome vanjskom luku

RADOVAN, detalji glavnoga portala katedrale u Trogiru. Gore: Putovanje Triju kraljeva; dolje: »lovački prizori« na desnome stupu

koji se razvija oko lunete u jezgri gornje zone, nižu se prizori *Bijega u Egipt* (na lijevom kraju), *Krštenja u Jordanu* (na suprotnoj strani), *Iskušenja Kristova u pustinji* (iznad *Krštenja*), te *Uaska u Jeruzalem*, *Pranja nogu*, *Uhićenja* i *Bičevanja Kristova*, *Raspeća* i *Uskrsnuća s Tri Marije*.

Radovanovo djelo nastaje kao nagla, gotovo iznenadna pojava u razvoju dalm. skulpture XIII. st., u osebujnoj izvornoj sintezi romanike i gotike. Obilježja su njegova stila sigurno skladanje, fina obrada detalja i izrazit osjećaj za prikazivanje materije u povišenu reljefu. Likovi koje kleše u oprekama meke i rezane obrade karakteristični su po izrazu mladenačke radosti i klasicizirajućem arhajskom smiješku.

Na najizvornijoj dalmatinskoj srednjovj. građevini — zvoniku splitske katedrale — majstori iz Radovanova kruga radili su sredinom stoljeća skulpture lavova, dvije grupe dostojanstvenika koji simbolično nose teret stupova i velike reljefe *Navještenja* i *Rođenja* na pilonima zvonika u predvorju. U samoj trogirskoj katedrali Radovanovim nastavljacima u drugoj pol. XIII. st. treba pripisati ciborij i osmerokutnu propovjedaonicu, u splitskoj katedrali šesterokutnu propovjedaonicu, a gdje koji očuvani kapitel ili ulomak reljefa iz Bribira i Dubrovnika svjedoče da je ta radionica djelovala na širem obalnom području.

Opsežna literatura o Radovanovu djelu bavila se problemom rekonstrukcije trogirskoga portala; u njoj je upozoravano na sadržajne predloške i izvore majstora stila, te na njegovo mjesto u razvojnoj liniji dalm. skulpture u XIII. st. Posve je otvoreno ostalo pitanje Radovanova odnosa prema venec. plastici u prvoj pol. XIII. st. Tal. je literatura upozoravala osobito na sličnosti dijelova trogirskoga portala i drugoga luka središnjega portala bazilike Sv. Marka u Veneciji. Stoga je datacija trogirskoga portala jedino čvršće uporište za kronologiju venec. skulpture toga doba. Pretpostavljeni Radovanov udio na venec. portalu pokušavao se i preciznije odrediti; neki ga spominju kao pomoćnika »Majstora Mjeseci« na drugome luku (Venturi, Toesca, Demus), ili kao vodećega majstora čeonice strane prvoga luka (V. Goss), ili čak kao »Majstora zanata« na istome portalu i autora nekih od najboljih venec. skulptura toga doba (I. Babić); neki ga pak autori vide kao majstora protoma u unutrašnjosti bazilike Sv. Marka te ga povezuju s »Majstorom nezgrapnih anđela« u njezinu središnjem potkupolnom prostoru (Demus). S druge se strane upozoravalo na njegove domaće stilske crte (Karaman, Fisković) i izrazite ikonografske pa i stilske značajke po kojima se razlikuje od reljefa na venec. portalu (Belamarić). Premda pokušaji da se Radovanova ruka prepozna na konkretnim djelima na bazilici Sv. Marka nisu posve uvjerljivi, majstor je nesumnjivo mogao poznavati venec. skulpturu prve pol. XIII. st. nastalu u postantelamijskome stilskom prostoru, otvorenu i drugim utjecajima. Radovanov se stil uklapa u svojevrsnu »secesiju« eur. umjetnosti s razmeđa stoljeća (tzv. »stil 1200«).

LIT.: A. Venturi, *Storia dell'arte italiana*, III, Milano 1904. — P. Toesca, *Storia dell'arte italiana*, Torino 1927. — Lj. Karaman, *Portal majstora Radovana u Trogiru*, Rad JAZU, 1938, 262. — C. Fisković, *Radovan, portal katedrale u Trogiru*, Zagreb 1951. — *Isti*, O ikonografiji Radovanovog portala, Prilozi — Dalmacija, 1953. — Lj. Karaman, *Zapis o Radovanovom portalu u Trogiru*, ibid., 1954. — O. Demus, *The Church of San Marco in Venice*, Washington 1960. — C. Fisković, *Radovan*, Zagreb 1965. — V. Gvozdanović, *Prilog problemu školovanja majstora Radovana*, Prilozi — Dalmacija, 1972. — *Isti*, *Master Radovan and the Lunette of Nativity at Trogir*, *Studies in Medieval Culture*, 1976, 8–9. — *Isti* (V. Goss), *Parma–Venice–Trogir, Hypothetical Peregrinations of a Thirteenth Century Adriatic Sculptor*, *Arte Veneta* (Venecija), 1980, 34. — N. Golob, *Upodobitve mesecev na Radovanovom portalu u Trogiru*, ZUZ, 1985, 21. — I. Babić, *Geometrijska poetika majstora Radovana*, *Mogućnosti*, 1986, 6–8. — J. Belamarić, *Šutnja Protomajstora bazilike San Marco u Veneciji — razriješenja*, *Radovi IPU*, 1988–1989, 12–13. — *Isti*, *Ciklus mjeseci Radovanovog portala na katedrali u Trogiru*, Prilozi — Dalmacija, 1990. — I. Babić, *Mjesec Josipa u Veneciji. Prijedlog za Radovana*, *Mogućnosti*, 1993, 1–2. — *Majstor Radovan i njegovo doba* (zbornik), Trogir 1994. Jos. B.

RADOVANOVIĆ, Ivko, pedagog i slikar (Gdinj na Hvaru, 26. II. 1878 — Split, 30. XI. 1938). U Zagrebu je 1913. pohađao Akademiju. Njegovi pejzaži, mrtve prirode i portreti pripadaju karakterističnom postimpresionističkome načinu međuratnoga razdoblja u Hrvatskoj (*Pred oluju*, *Šipci*, *Mornar*). Radio mozaike s nar. motivima; bavio se grafikom i skulpturom. U Gdinju se čuva njegova lik. zbirka. — Samostalno izlagao u Hvaru (1913, 1986) i Dubrovniku (1926). Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1985/86.

LIT.: I. Perić i J. Šimat Banov, *Ivko Radovanović, društveno-pedagoški lik i slikarski opus* (katalog), Zagreb 1985. R. He.

RADOVANOVIĆ, Stjepan, slikar (Dubrovnik, XVI. st.); podrijetlom iz Konavala. Učio 1509–15. kod Vicka Lovrina; u Dubrovniku se spominje do 1524. Bavio se oslikavanjem drvenih predmeta za dubrovačku vlastelu, a slikao je i na svili. Suradivao je na različitim zadacima primijenjenoga slikarstva i sa slikarom P. Radonjićem. Djela mu nisu očuvana.

LIT.: J. Tadić, *Grada*. — V. J. Đurić, *Dubrovačka slikarska škola*, Beograd 1963.